

Адыгэим ихэхъоныгъэхэр

Сомэ миллиарди 4,7-рэ халъхагъ

Социаль нэ мэхъанэ зиэ псэуальхэм яшын ыкли ягъецкэжын япхыгъехэ пшьерильхэр зэрифэшүашэу гъэцкэгъэнхэм Адыгэ Республикэм и Лышхъэу Къумпыл Мурат ынаа тет. Аужирэ ильэсхэр пштэхэмэ, мы лъэнкъомкэ шъолырым щизэшүахыгъэр бэ.

Блэкигъэ ильэсэм изэфэхъысыжъхэм къызэрагъэльхэгъоремкэ, объектхэм яшын ыкли ягъецкэжын къэралыгъэ то инвестицииу халъханэн щытыгъэр сомэ миллиарди 4,7-

апэхъяшт мылькоу къатлупшигъэр зэкэгъэфедагъэ хуугъэ. Джащ фэдэу АР-м и Лъэнкъ архив зыч!этишт псэуальхэм яшын, республикэм илэпч!эгъэнэ фонд къыхъигъэ ахъшэм-

Блэкигъэ ильэсэм республикэм псэуп!э квадратнэ метрэ мини 187-рэ щатыгъ. Цыфхэм ямыльку Iахь хэльэу псэуп!эхэр зышыхъэрэ организацие 27-мэ Адыгэим Ioф щаш!э. Мыщ епхыгъэ зээгъыныгъэ 1755-рэ лъэнкъохэм зэдашигъ.

рэ фэдиз мэхъу. Аш щыщэу сомэ миллиарди 2,25-р — федеральнэ гупчэм, сомэ миллиарди 2,45-р — республикэ бюджетым къатлупшигъэх. Зэк!эмк!и агъефедагъэр сомэ миллиарди 4-м клахъ.

Республикэ инвестиционнэ программэм къыдыхэлъятахъэу псаунгъэр къеухумэгъен, культурэм, зеконым, транспорт инфраструктурэм ипсэуальхэм яшын ыкли ягъецкэжын фытегъэпсихъагъэхэ проектхэм язэшохын ары мыш дэжым анах шъхвааэу щытыр.

Мы инвестиционнэ программэм псэольэ 20 хахъэштыгъ, аш щыщэу 18-м — социаль нэ мэхъанэ ял, 4-р — гъогу инфраструктурэм епхыгъ.

Адыгэим и Лъэнкъ музейре кушхъэфчэ спортымкэ олимпийскэ резервым иеджап!э ивелотрекрэ гъэцкэжынхэр яшыл!эгъэнхэм, мыл площадкэ зыхэт спорткомплекс шыгъэтным фытегъэпсихъэхэ проект Ioфшэнхэм ыкли экспертизэм

к!э Шеуджэн районим пхыркырэ псыхьоу Фарзэ (куаджэхэу Пыччэу, Къэбэхъаблэ, Хьатыгъужъикъуае адэж) идамбэзэтгээпсихъан аухыгъэх. Унэгъо ныбжык!эхэм псэукэ амалхэу ялхэр нахьышу шыгъэнхэм ипрограмми Адыгэим дэгэйоу щагъэцак!э. Ар зэшохыгъэ зэрэхъурэм лъэплэ АР-м и Лышхъэу Къумпыл Мурат. Блэкигъэ ильэсэм унэгъо 284-мэ Iэп!эгъу афэхъуа къэгъэлъягъонир процент 83,7-м к!эхъагъ.

Транспорт системэм хэхъоныгъэхэр зышынхэм ипрограммэу 2014 — 2021-рэ ильэсхэм атэлъитагъэм къыдыхэлъятахъэгъэ Ioфхъабзэхэм ягъецк!эн блэкигъэ ильэсэм сомэ миллиарди 113-рэ республикэм щыпэуагъэхъагъ. Аш щыщэу сомэ миллионы 100-р — республикэм, сомэ миллион 13-р — федеральнэ гупчэм ябюджетхэм къаэхъигъэх. 2018-рэ ильэсэм мы купым хахъэхэрэм фэтэр 97-рэ атырагощагъ.

Псэольэшыныр

Блэкигъэ ильэсэм республикэм псэуп!э квадратнэ метрэ мини 187-рэ щатыгъ. Цыфхэм ямыльку Iахь хэльэу псэуп!эхэр зышыхъэрэ организацие 27-мэ Адыгэим Ioф щаш!э. Мыщ епхыгъэ зээгъыныгъэ 1755-рэ лъэнкъохэм зэдашигъ.

Федеральнэ хэбзээгъэуцугъэм къызэригъэннафэу, фэгъекотэшнийгъэ зиэ цыфхэм псэуп!эхэр ягъефедагъэнхэм фытегъэхэ.

псыхъэгъэ къэралыгъо пшьерильхэм игъэцк!эн къыдыхэлъятахъэу сомэ миллион 14,8-рэ зытефэрэ сертификати 7 аратыгъ.

Зяиэ-зятэ зимы!эжъхэм ыкли ахэр зышхъяштыжъхэм псэуп!эхэр ягъефедагъэнхэм ипрограммэ игъэцк!эн блэкигъэ ильэсэм сомэ миллионы 113-рэ республикэм щыпэуагъэхъагъ. Аш щыщэу сомэ миллионы 100-р — республикэм, сомэ миллион 13-р — федеральнэ гупчэм ябюджетхэм къаэхъигъэх. 2018-рэ ильэсэм мы купым хахъэхэрэм фэтэр 97-рэ атырагощагъ.

Унэгъо ныбжык!эхэм псэукэ амалхэу ялхэр нахьышу шыгъэнхэм ипрограмми Адыгэим дэгэйоу щагъэцак!э. Ар зэшохыгъэ зэрэхъурэм лъэплэ АР-м и Лышхъэу Къумпыл Мурат. Блэкигъэ ильэсэм унэгъо 284-мэ Iэп!эгъу афэхъуа къэгъэлъягъонир процент 83,7-м к!эхъагъ.

миллионы 119-м ехъу пэуагъэхъагъ. Ынэрэ ильэсхэм ягъепшагъэм, мы фэто-фаш!эм игъэцк!эн пэхъяэрэ мылькоу иуьинк!э Ioфхэм язытет бэклэ нахьышу хуугъэ, 2019-рэ ильэсэм щылэ мазэм и 1-м ехъулзуа къэгъэлъягъонир процент 83,7-м к!эхъагъ.

Гъогухэм яшын, ягъецк!эжъын

Адыгэим икъэралыгъо ипрограммэхэм ягъецк!эн къыдыхэлъятахъэу мы пшьерильхъуа

Блэкигъэ ильэсэм изэфхысыжъхэм къызэрагъэлъягъоремк!э, объектхэм яшын ыкли ягъецк!эжъын къэралыгъо инвестицииу халъханэн щытыгъэхэр сомэ миллиарди 4,7-рэ фэдиз мэхъу. Аш щыщэу сомэ миллиарди 2,25-р — федеральнэ гупчэм, сомэ миллиарди 2,45-р — республикэ бюджетым къатлупшигъэх. Зэк!эмк!и агъефедагъэр сомэ миллиарди 4-м клахъ.

Гъэх, аш къыдыхэлъятахъэхэ Ioфхъабзэхэм сомэ миллион 204,6-рэ атефагъ.

Сабыиц е нахьыбэ зиэхэм унагъохэм атырагощагъэхэ чынгу Iаххэм янинженернэ инфраструктурэ зэтгээпсихъэгъэнхэм сомэ миллион 50-м ехъу пэуагъэхъагъ. Мылькур республикэ ыкли чыл!э бюджетхэм къатлупшигъэх.

Фэтэрибэу зэхэхтэхе унэхэм игъекотэшнийгъэ гъэцк!эжынхэр яшыл!эгъэнхэм ипрограммэ къыдыхэлъятахъэхэ Ioфхъабзэхэр гъэцк!эжъэнхэм республикэм мэхъанэшо щыраты. 2018-рэ ильэсэм псэупли 106-рэ зэтгээпсихъагъ, аш сомэ

зэшохыгъэ зэрэхъурэмк!э пшьэдэк!эжь ехъу АР-м псэольэшынымк!э, транспортымк!э,

Зяиэ-зятэ зимы!эжъхэм ыкли ахэр зышхъяштыжъыжъхэм ипрограммэ игъэцк!эн блэкигъэ ильэсэм сомэ миллионы 113-рэ республикэм щыпэуагъэхъагъ.

Цыфхэм яшыл!э-псэукэ нахьышу хууным а постори фэто-шаш!эшт.

ТХЬАРКЬОХЬО

Адам.

Сурэтхэр Iашынэ Аслъян тырихыгъэх.

Культурэм илофыгъуабэ зэшГуахыщт

Блэкыгъэ тхамафэм АР-м и Премьер-министэрэ игуадзэу Наталья Широковам селекторнэ зэлукэу зэхищэгъагъэр Лъэпкъ проектэу «Культура» зыфиорэм кыышыдэлъытагъэхэм ягъецкіэн зыфэгъэхыгъагъэр.

АР-м культурэмкэ иминистрэ игуадзэу Ольга Гавшинам кызэриуагъэмкэ, Лъэпкъ проектын кыышыдэлъытагъэхэр республикэм щыпхырышигъэнхэм фэш шольтыр проектиш министерствэм ыгъехьазыри, АР-м и Лъышхээ ыштагъэх. Ахэр «Культурная среда», «Творческие люди» ыкы «Цифровая культура» зыфиорхэр арь.

Апэрэ проектэу «Культурная среда» зыфиорхэр культурэм инфраструктуре лъехъаным диштуу хэхъоногъэхэр егъашыгъэнхэм фэгъэхыгъ. Культурэм и Унэ 59-мэ гъецкіэжынхэр арашылгэнхэу е агъекіэжынхэу, кілэццыкы музыкальнэ еджэпэ пстэуми псеуальеу ящылагъэр ягъегъотыгъэнэу, псеуплэхэр къэзыхъэхэр автоклубхэр гъэпсигъэнхэу, муниципальнэ библиотекхэр лъехъаным диштэхэу, фонд дэгъхэр ялэхэу, щысэхэгъилгэнхэу шыгъэнхэу, унэу зычтэхэр гъэкіэжыгъэнхэу, кинозалхэр ящылагъээ зэтегъэпсыхъэгъэнхэу, культурэн юфтхабэхэр зыщизэхашэр учрежденихэм ачлахъэрэм ипчъагъэ процент 15-кэ нахьыбэ хууным юф дэшгэгъэнэу ашк кыдыхэлъытагъ.

Ольга Гавшинам кызэриуагъэмкэ, мы ильэсийм Кошхэблэ районымкэ къутырэу Дмитриевскэм, Шауджэн районымкэ поселкэу Заревэм, къутырэу Тихоновым, къудажэу Пшыжхъаблэ, Теуцжэ районымкэ къудажэу Очепщие, Красногвар-

дейскэ районымкэ селоу Красногвардейскэм, Мыекъопэ районымкэ поселкэу Тульскэм культурэм и Унэ адэтхэр агъецкіэжынхэм пae федеральнэ ахъща къэкIуагъ.

Джэдже районымкэ къутырэу Тамбовскэм дэтыри мыгъэ агъецкіэжыщт, ау ар Урсые политехническэ партиеу «Единэ Россиям» ипроектэу «Культура малой Родины» зыфиорэм кыдыхэлъытагъ. Теуцжэ районымкэ къудажэу Пшыжхъаблэ унакэу щашыщтыр ежь муниципальнэ образованием ыкы псеуплэ коим аклычалкэ агъеуцщт. Кошхэблэ районымкэ къудажэу Федэз щырагъэжъээ унэм ишыни лъагъекуатэ.

Джыри 2020-рэ ильэсымкэ аш фэдэу уни 9-мэ апае тхылхэр агъехъазырхи, федеральнэ гучэм агъехъыгъэх.

Псэуалъэхэр загъекіэжыхъэхкэ в гъэцкіэжынхэр зарашылгаххэкэ зыфэдэштхэр сурэт шыгъэу (визуализация проекта) муниципальнэ образованием къагъехъазырхи фэшт. Ар къагъэпсынкэнэир шлокл зимиыл юфэу зэрэштыр Наталья Широковам мызэу-мытлоу кийгэхъыгъ.

— Мыр АР-м и Лъышхээ пшьэрэлхэу къытфигъэуцугъэхэм ашыщ, — къуагъэр аш. — Юфшэнэу объектхэм яшылгэгъэн фээр зыфэдизымрэ материалэу агъефедэштхэр зыф-

дэхэмрэ тышгызэн фэе. Зэнэкъокур емыжъээ ахэр къэжугъэхъазырхэнхэ фэе.

Джащ фэдэу республикэм ибиблиотекиши федеральнэ бюджетым кыххэхыгъэу миллион тфырытф кызыратыштхэм зэрхэфагъэр Ольга Гавшинам къуагъ. Ахъщэхэр библиотекхэм агъехъогъэним, ипсаунгыэкэ щыклагъэ илэу къычахъэхэрэм яфэло-фашхэхэр ику фэдизэу гъэцкіэгъэнхэм фэш ишыклагъэхэм ягъэпсын, компьютерхэм ыкы Интернетым ягъэуцун, ялофышэхэм яшэныгъэ хагъехъоним пэуагъэхъан фэе Ѹит.

Культурэм иофышишэхэм яшэ-

ныгъэ хэгъэхъогъэнэу, культурэн юфтхабэхэм япроектхэр пхырыщигъэнхэу, фестивальхэр, къэгъэлгэйонхэр зэхэщэгъэнхэу, волонтерхэм яюфшэн, нэмыкхэр республикэ проектэу «Творческие люди» зыфиорэм кыышыдэлъытагъэх.

АР-м культурэмкэ иминистрэ игуадзэ кызэриуагъэмкэ, «Цифровая культура» зыфиорэ проектын кыдыхэлъытагъэу АР-м и Къэралыгъ филармоние виртуалнэ концертээ зал щыгэпсыгъэнэу, аш пае тхылхэр агъехъазырхи федеральнэ гупчэм лъагъэлэсигъэх. Джащ фэдэу мы проектын кыхиубытэу къэралыгъ ансамблэу «Налмэссымрэ» Республике Комуансамблэу «Асья кыа» зыфиорэмрэ концертэу кызыздающытыр онлайн шыкіэм тетэу «Культура.РФ» зыфиорэ интернет нэкүубгьюм кыщаагъэлэгъошт. Лъэпкъ музеим аудио ыкы видео шыкіхэр щагъэфедэхээ аш иэкспозицихэм якъэбархэр цыфэу кычиахъэхэрэм альагъэлэсийнхэу гъэпсыгъэнри мы проектын кыышыдэлъытагъ. Аш мы уаҳтэм юф дашэ.

Премьер-министрэйн игуадзэ пстэури кызызэфихысыжээ, культурэмкэ Министерствэмрэ муниципальнэ образованиехэмрэ Лъэпкъ проектын ипхырышынкэ нахь зэпэблагъэу юф зэдашэнэу къариуагъ.

ХҮҮТ НЭФСЭТ.

Сурэтыр йашынэ Аслъян тырихыгъ.

Дин Йофыгъохэр

Уставын зэдыхэплъэжых

Адыгэ Республике Краснодар краимрэ ябысльымэнхэм я Зэфэсэу Мыекъуапэ щыклагъэм диним ехылгагъэх юфхэр щылэнэгъэм нахьышлоу зэрэшагъэцкіэштхэм, Уставын зэхъокыныгъэхэр фэшыгъэнхэм, нэмыкхэм аштегущыагъэх.

Муфтииу Къэрдэнэ Аскэрбый щылэнэгъэм зэхъокыныгъэхэр хэхъухъэхэрэм язэгъэшэнхэм къапкырыкызэ, унэшо хэхъгъэхэр зэдаштэнхэмкэ амалхэу щылэнэхэр кыхигъэштыгъэх. Зы юфым утегущыгъэ зыхъукэ узэрэзэгүрүшт шыкіэм ултыхун фэе Зэфэсым хэлэжьхэм къауагъ.

Шэн-хабзэхэр зэрахъэхэ зыхъукэ зы щыкіэм ялэмэ нахьышлоу зэрэштыр зэхахьем къыщаагъагъ. Хъадагъэхэм къащуялахъэу Краснодар краим, Адыгейм ядин юфышишэхэм юкыныгъэ ахэлъын фэе.

Нахьыпкэ мунфтиир тюгъогъо нахьыбэрэ зэкіэлъыклоу хадзыштыгъэп. Джы унашьоу

аштагъэм къышло Зэфэсым ютегущыгъэхэр ютегущыгъэхэр альгээмэ, нахьыбэрэ хадзынэу фитынгъэ зэрялэр. Муфтиим унэшо хэхъгъэ зышиныш, мытэрэзэу зеклорэр илэнатэ юигъэкын фит. Зэфэсым аш ютегущыгъэхэм хъушт.

Шъэф щыкіэм тетэу муфтиир хадзыштыгъ. Зэфэсым унэшо ютегущыгъэхэр ютегущыгъэхэр зэхъигъэу хэдзынхэр зэхахьем хъушт.

Андрей Покровенкэр, Хъущ Азэмэт диним ихэбзэ шапхэхэм язэгъэфэн къатегущыагъэх.

Шъэф ютегущыгъэхэр ютегущыгъэхэр зэхъигъэу хэдзынхэр зэхахьем хъушт.

Нэмыкхэм яеплъыкхэр Зэфэсым ютегущыгъэхэр зэхъигъэу хэдзынхэр зэхахьем хъушт.

Адыгэ Республике Краснодар краимрэ яютегущыгъэхэр зэхъигъэу хэдзынхэр зэхахьем хъушт.

ЕМТЫЛЬ Нурбий.

Сурэтыр Зэфэсым ютегущыгъэхэр зэхъигъэу хэдзынхэр зэхахьем хъушт.

Тхылъеджэм иепльыкI

Тыдэ сыкIоми, къыздесэхъакIы

Пэрэнкъо Исаахыилэ итхыльеу «СигукъекIыжъхэр» зыфиорэм то седжагъ, джыри бэрэ кызэгосэхышь, сыхэджыхъажы.

Сымышэрэ адигэ авторым итхыгъэ сшогъяшIеңъонинеу, инэу сизпищэнэу сшагъэп, ау аш цыфыр дунаим кызыкытехъорэм сиргэгушыагъ.

Тхылъыр индыхылыз бзыльфыгъэ тхаклоу Этель Лиан Войнич ироманеу «Оводрэ» Николай Островскэм иловестэу «Шылычыр зэралыхъажыгъэр» зыфиорэм ясмыгъэшпшэн спъэкIыгъэп. Ахэр охтэ зэфешхъафхэм атхыгъехем, ныбжыкIехэм ягъешэ гьогу шуагъэ кыхъяэу зерагъэпсыщым, лыгъэрэ пытаагъэрэ зеражэлъын фаем щыри афэгъэхъыгъ.

Пэрэнкъо Исаахыилэ игу-къекIыжъхэр зигугуу къесшигъэхэм зэратекIырэр зы: ымышIэрэ ымыльгъутгъэрэ зитхылъым къыщихъихъэрэп. Хью-

гъэ-шагъэу зигугуу къышыхъэрэм ахэтапагъ, къадетдэхъгъ, ышыхъекъэ зэпнигъяхъ.

Зэрхыхыгъэ шыкIери, зыфэгъехыгъэри сымыгъэшIеңъонхи, сарымгушони слъэ-къихъэрэп. Адигэхэм афэгъэхъыгъэ тхыльеу сиджыгъехэм ашыщэу И. Пэрэнкъом ием фэдэу лъэпкыым ишыекIагъэм ижэктотгъэу нэуаса уфишэу, анахъяу гъесэнгъэм цыфхэр зэрэфащагъехэр икьюу кыри-лотыкIеу сапэ кыифагъэп. Тхылъыр инэп, ау анахъ зэрэдхэхэрэ тхыль инхэм кыалатэхэрэм ашхъедекIеу гъашэм кыхихъыгъэх хуугъэ-шIэгъэ зэфешхъафхэмкэ бай. Узаджэхэрэп къэбар гъушъяхъ, кIеңкъихъ, гущи-лые гори авторым ымыгъэфедэу зытетым тетэу унэтуу кыкIеңгъеуцох.

Итхани сымыгъэшIеңъон сымылекIыгъэр авторым ильэс 50-м ехъурэ зыхэтыгъэ хуу-гъэ-шагъэхэр, тоф зидишIэгъэ зыкыизэриIынэу къинигъоу ылашхъхээ къиуцохъэрэр зэпчихъээ, зышхъамысъижъеу тоф шагъагъ. Исаахыилэ ибынхэри дэгъоу ыгъесагъяхъ. Ахэм ашыщэу Казбек синэлоса къодыгэп, тоф дэсшигъагъ. Сэ ар зэфагъэрэ цыфыгъэрэ зыхэль, шIэнгъи-зинэ цыфуу, интеллигент шынкъеу сэлтытэ.

Туристическэ базэу «Горная» зыфиорэм ипащэу тоф ышIэ зэхъум, охтэ кIеңкъим кыкIоцI палаткхэр зыдэтигъэ лагерым турбазз зэтэгээпсхъягъэ унэ гупсэфхэр хэтхэу щашыгъагъ. Зыфежъэрэ тофим зэрэштигъэ зыритыгъигъ, Адигэим апэ туризмэр Ѣзызхээзэнэу езыгъэжъагъагъехэм ахэтагъ.

Непэ

къызэнсигъэми псэупIэу Ка-менномостскэм дэсхэм ягуалеу агуд къэкIыжы.

Адигэим итхаклохэм атхыгъэх хэх тхыльхэм сэ уаса афэшшынам сывэчыжь, сизэмийдкагъехэри нахыб, ау Пэрэнкъо Исаахыилэ итхыльеу «СигукъекIыжъхэр» зыфиорэм мэхъанэ куоу илэмкэ, тапэкли аш ишуагъеу къекIоштымкэ къаахэшэу сэлтытэ. Тхыльым еджэхэрэр патриотическэ гъесэнгъэм зэрэфиштхэм сицихъэ тель. Адигэ литературэм ылъэнкъо-кэ зэхашэрэ зэнэкъоцум республикэм и Къералыгъо шу-хъафтын кыщыратынэр ифэшшуашу сэлтытэ.

И. БОРМОТОВ.

Педагогикэ шIэнгъи-зинэ кандидат.

Кавказ заповедники

Хэшъаер къэухъумэгъошIоп

Краснодар краимрэ Адигэимрэ къащыкIыщтыгъэ хэшъаер хампIыра-шьохэм зэрэштигъэ ашхыгъ.

Экологхэм мээхэр кыз-заплыхъехэм, ар кыз-щызэтенэгъэ чыгуу гектарилл фэдиз къыхагъе-щыгъагъэр, ахэм хэшъэе лъапсэхэр ахагъетыс-хъажхъээ, къызщыкIыре шьольырыр гектарихым нагъэсэгь.

Чыюпсны икъеухъумэн тоф дэзышIэрэ мыком-мерческэ организациеу «НАБУ-Кавказ» зыфиорэм иофыши-хэм хэшъаер кымафэр зэрэригъяа зерагъэшэнэу улъякIунхэр ашыгъяа. Ахэм хэшъаер итепли изытети зэрэдахэр кагъэлъэгъуагъ ыкIи аш-ыгъэгушуагъяа, ау хэ-

рэ» Автономнэ мыком-мерческэ организациеу «Кавказым ичыопс игу-чэрэ» зэдашыгъэ зэзэгынгъэм къызэрэдилытэу, ильэс миллионхэмкэ узакIе-бэжьэм кавказым къыщыкIыщтыгъэ хэшъаер ильэс реным шхонтэ зэптигъарыкIонхэмкэ IеңпIи-гъу афэхъунхэр.

Колхидскэ хэшъаер Адигэим, Краснодар краим, Урысием, Грузилем, Азербайджан я Тхыль Плыжхъэм адэхьагъ.

Сэкъатныгъэ зиIехэм апай

Кавказ биосфернэ заповедникым идириекторэу Сергей Шевелевым журналистхэм къариуагъ 2019-рэ ильэсүм сэкъатныгъэ зиIехэ цыфхэм апае заповедникым маршрутхэр къызэрэштызэуахыщтхэр.

Шынкъеу плющмэ, маршурутхэр бэшлагъэ за-гъэфедэхэрэр, ау ахэм псауныгъэ пытэ зимы-хэр гупсэфэу арыкIонхэм пае дэгъоу зэтэбгъэпсыхъанхэ фэе.

«Гъогуухэр щынэгъон-чъэхэу, радиосвязыр гээгэгъэу, Интернетир Iэрыфэгъоу щытынхэу тафай. Цыфхэм гъогоу къакIугъэр зыфэдизир зэрашэнэу гъогу-бгъухэм километрэ пчагъэр атетхагъэр пкъеухэр ашыдгъеуцыхъихъ, къэгъэзэгъу та-мыйгъэхэри дгъекIэжьы-

щтыхъ», — кыиуагъ С. Шевелевым.

Сэкъатныгъэ зиIехэ цыфхэм ильэс реным за-поведникым зыщаплыхъани зыщагъэпсэфыни альэкIыт. Аш пае эколо-

гическэ ыкIи социальнэ туризмэм зырагъэшүйом-бгъу. КъакIохэрэм псэу-шхъэхэр зыщалтэгъуцхэ чыпIэхэм ашэвхъ, зыгъэпсэфыгъо мафэхэр къушхъэм шагъэкIонхэ альэкIыт. МэфэкIхэр, нэмийкI цыф зэхахъхэр зыщырагъэкIокыщтхэ чыпIэхэр нахышылоу зэтэра-гъэпсыхъажыщтх.

Шыхэр цыхъэшIэгъух

Къушхъэхэм ашагъэфедэхэрэ шыхэм цыфхэр ялыягъэу афыштых.

Ахэр ямыIехэу къера-лыгъо инспекторхэм къушхъэхэри мээхэри кагъэгъунэшщутхэр, шIэнгъи-зинэхъэхэм ялоф агэ-цекIенхэм пае къакIохъэшщуттэ.

Анахъэу псэушхъэхэм щыгъур афызэбгы-рышыгъян фэе зыхку-кэ ары шыхэр зяшы-кIэгъэх шынкъеу. Къушхъэ зэптигъыкIохъэхэм зэкIеми шыхэр зычэтигъэт бгъагъэхэр ашашыгъяа, тоф афагъэхъазыры гъэх.

Инспекторхэм шыхэр шу альэгъух. Цыфхэр къушхъэхэтх лъагхэм, зэптигъыкIохъэхэм гузэ-жъогъу зашифхэхэкIе,

(Тикорр.).

Жэнэ Къырымызэ къызыхъугъэр ильэси 100 зэрэхъугъэр
Тэхъутэмькъое районым щыхагъэунэфыкыгъ

Ильэпкъ ыгъэлъапIэу псэугъэ

Тхаклоу, усаклоу Жэнэ Кырымызыэ Хъаджмосэ ыкъор кызыыхъугъэр ильэси 100 зэрэхъугъэм фэгъэхыгъэ пчыхъэзэх-хъэ къаджэу Афыпсыпэ культурэм и Унэу дэтэм щыкluагь.

Аш гуманитар уштэйнхэмкээ Адыгэ республике институтеү Клэрэшэ Тембот ыцээ зыхырэм ишлэнгээлэжхэр, тхаклохэр, усаклохэр, район пащэхэр, культурэм иофышлэхэр, клэлэгъаджэхэр, клэлэеджаклохэр, тхэкло цэрылом илахылхэр бэу кьышынзэлжагъягъах. Тильдэлж ашлокыгъэп. Илоф нафэу, ыгу хьеу щылагъ, мысынкагъоми, ахэр фызэшлокыгъэх. Лы дэдэхэм Кырымызэ ащищыгъ, лъэпкыыр щэлэфэ егъашлэми иштихъу клодыщтэп». Лъэныкью-бэкэ усаклом ишшушлагъэ ашклигъэтхъыгъ.

кыбызызәүкігөнгөндей. Гильдия зерихаббазы, къоджадесхэр дахеу къаптегъокырыгъех, район культура-рэм ишащу Аңымыжъ Рустам илоғшылғұхар иғузсөхеу хьак-кәхэр рагъебләгъагъех.

Хәгъеунәфықырыгъен фәе усә-
клошхон Жәнә Къырымызә фә-

Сценәм кыяргаңызғында. Адыға Республика митхакло-
хем я Союз ишащу Мәшбашы Исхъакъ, Адыға Республика мит-
культурәмкә иминистрәу Аулье Юрә, Тәхъутымыкъое районны
гъэсэнгъемкә иғъелорышапә
ишащу Хыатите Симә.

кюшкоу Жэнэ Кырымызэ фэ-
гъэхъыгъэ къэгъэльэйон-экскур-
сиен культурэм и Унэ ифойе
щызэхашағъэр гуетыныгъэ ин
хэльэу тхылъеджаплэм ипащэ
игуадзэу Ацумыжь Заремэ шэжь
лофтхъабзэм къеклонлагъэхэм
кызызрафыриотыкыгъэр.

Мэфэл зэхажхэр кызызэуя-
хыг ыкы зэрэшгэ Набэкъо
Артуррэ Шъэфрыкъо Адамрэ.
Ар бзитүкіл kуагъэ. Зещакло-
хэм кызызерауягъэмкэ, Жэнэ
Кырымызэ льытэнгъэ инэу
фаширэм, ащ иллтературнэ
творчествэ зэррагъэльап!эрэм
ищис ар кызызыхъугъэр ильэсий
100 зэрэхъугъэр игъэкштогъэу
иккуаджэу Афыпсыпэ зэрэш-
гъэмэфэкъирэр.

Зэльашлэр усаклоу Жэнэ Кырымызэ ишылэнгээ зэрэушьэгъягээр, ильзэпкь фишлагъягээр зэрэбэр, игъэхъягъяхэр къялотагь.

Мэфэкл зэхахьэм ипэублэ
кыгыэкъэрэклагь къешьокто ан-
самблэу «Адыгэхэр» зыфиорэм
икъашыгъо «Лъандальшъум»

икъэшыгью «Лъэпэльшум». Жэнэ Къырымызэ иусэү «Цыфмэ сэ шу сарэлъэгүү» зыфиорэм Набэкъо Аскэр къеджагь.

джағъ. Гуманитар үшэтынхэмкIэ

Гуманитар уштатынхэмкіз Адыгэ Республикае институтеү Кіэрәшэ Тембот ыңғайлы щытым литературамкіз иотдел ипащәү, филология шыныгъярхамкіз докторәү Щәшиә Шамсәт гүштың шыхъялар къышыгъы. Аш Жәнә Къырымызә иштың шыныгъе гъогу осә ин фиштың, ильяс 48-рә литературам гуетыныгъе ин хәлтәү зәрәсшыләжъяль бер къыхи-

«Усаклом анах шыагъеу фэпльэгъунэу щытыр, — ыуагъ Шамсэт, — пэрытыгъэр макъекъе ымыубытэу, алэ итэу, йоффеу ышлэрэр акылыкъе зэрэлтигъекълотагъэр ары. Цыифхэм шукъе укъашлэнным цыифыгъэрэ лыгъэрэ зэрищыкъагъэр къызыгурьирорэ Къырымызэ щэлэфэ ахэм

Тэхүүтэмүкъое районым лъэпкъым бэ зэрэфишлагъэр, Хъахъуратэм, Трахъом, Шээумэным, Къадэм ыкын усэклошхоу Жэнэ Къырымызэ афэдэхэм уарыгушхон зэрэфаер аш къы-луагь. Исхъякъ ныбжыкъялхэм мырэущтэу зактыфигъэзагь: «Шъуедж, шъутх ыкын мытхыгъэ конституциер — адыгагъэр зы-щышъумыгъэгъупш!»

Адыгэ Республикаэм культу-
рэмкэ иминистру Аульэ Юрэ
Адыгейим и Лышьхъэу Къумпыл
Муратэ къыфишыгъэ пшъэрь-
льыр игуапэу ыгъецақIэзэ, тхэ-
кло цэрылоу Жэнэ Къырымызэ
ишыпкъэу ильэпкэ зэрэфэлэ-
жъагъэр хигъэунэфыкIыгъ. Зэ-
кэ мэфэкымкэ Ioфэу ашла-
гъэм пүнугъэ-гъесэнгъэ мэ-
хъанэ фишыгъ.

Пүнгүйээрэ гэсэнгээрэ зиахышын ахээзыльхьэрэ Хятитэ Симэ гүшүйэр зыратым, адыгэ лъэпкыым ыгъэльэпнэрэ

дахэй зэрафэтхагъэр къыхигъэшыгъ. Розэ ильэс зэфэшхъафхэм усаклом тырахыгъэхэ сурэтхэр къоджэ тхылъеджап!эм шүхъафтын фишыгъэх.

Урысыем изаслуженнэ вра-
чэу, Адыгэ Республикаан ина-
роднэ врачэу, шлэнгъэлжъэу,
Къырымызэ ышым ыкъоу Жэнэ
Аскэр ятэш гупсэу Къырымызэ
льэнэкъуабэкэ шур ыгъеба-
гъоу зэрэшылагъэр ыкъи бэ
зэрэфыизшокыгъэр къыуагъ.

Тиреспублике имызакъоу, ткъош Къеңбертээ-Бэлъкъарми, Къэрэшээ-Щэрджэсми, Абхазми, Краснодар крайми, адыгэхэр эркъыпсэухэрэ 1991-жылы къералыгъохеми Жэнэ Къырымызэ иттворчествээ дэгъюу зэрааша шээрэр, иусэ 200-м ехъоу ордышьом рагъэкүгъэхэр непи къызыэралохэрэр, ягуалэу цыифхэр зэрядэхүрэрэр усаклом фэгъэхыгыгэ пчыхъэзэхахъэм хэлэжъягъэхэ Чэмышшо Гъазый, Шүүцэ Казбек, Нестеренко Владимир, Татьяна Шершовам, Шъэумэн Асыет, Хъакыунэ Заремэ, Кучмэз Заремэ, нэмыкхэми хагъэунэфыкыгъ. Джааш фэдэу районым илофышэхэу Шэхэл Сайдэ, Шэртан Мирэ, Трахъо Сурэ, Лынгэжъу Марыят, Натхъо Анжелэ, Шъэумэн Ритэ, Къытыжъ Аминэт зэхахъэм хэлэжъягъэх.

Кырымызэ ыкъоу, шлэнгъэлэжышхоу Жэнэ Заур гүшүйэр зыфагъешшуюшэм кызырлыуагъэмкى, гъэкіэрэкігъэ сценэм ятэ исурэтэу кытырагъяуцаагъэм ыгукли ыпсекли кытыхэтэу, хъуре-шлэрэр зэккээ зэхихэу, ылъэгъоу кышигъэхъуг. Еджаклохэу усэхэм къяджагъэхэм, залым чүэсигъэхэм, зэхэшаклохэм, оредылохэм, оредусхэм, ятэ кызыыхъугъэр ильэсшибээ зэрэхъугъэм фэгъэхъыгъээ пчыхъээзаххьем зэккээ хэлэжъагъэхэм афэрэзэу «тхъа-

шъуегъэпсэу» къариугъ.
Ильяпкъ, ихэгъэгу, икъоджэ
гупсэ апае щылэгъэ усаклоу,
тхаклоу Жэнэ Кырымызэ лъэп-

Къым ыгу ныбжырэу ильышт.
ШЭКЮ Мир.

Тикъэгъэльэгъонхэр

ЩыГЭНЫГЪЭМ КЫХЭХЫГЪЭР ГУРЫЛГОШІУ

КъокыпІэм щыпсэухэрэ лъэпкъхэм яискусствэхэмкіэ Къэралыгъо музееу Мыеекъуапэ дэтим къышызэуахыгъе къэгъэльэгъоныр сурэтышл цэрылохэу Александр Аполлоновынрэ Василий Монастырнэмрэ яофшлагъехэм афэгъехыгъ.

Музейм ипащэу Кушъу Нэфсэт илэублэ гүшүї щыхигъеунэфыкыгъ Урысыем изаслуженнэ сурэтышл хэу Александр Аполлоновынрэ Василий Монастырнэмрэ яшлэж къэгъэльэгъон яофшлагъехэм зэрэгтэй.

Республикэм культурэмкіэ иминистрэу Аульэ Юрэ, Адыгейим исурэтышл цэрылохэу Гьогунэкью Мухъарбый, Хъуажъ Рэмэзан, Къуанэ Аслъан, нэмикхэм къитфалотагъ А. Аполлоновынрэ В. Монастырнэмрэ яофшлагъехэм зэращыгъуазэхэр. А. Аполлоновыр скульптор, Краснодар краим щыпсэузл цэрыло хъугъэ. Афганистан дээ къулыкъур щахызыэ лъыхуяжъэу щыфэхигъехэм, Урысыем щызэлъашэхэрэ цыфхэм ясаугъэтхэр, нэмикхэри ышыгъэх. Ильэс 70-рэ ыныбжь хун—кэ мэзитлү къэнагъэу ошлэдэмышлэу дунаим ехижьыгъ.

В. Монастырнэр живописым нахь фэщагъэу щытыгъ. Аш исурэтихэр Хэгъэгу зэошхом хэлэжагъехэм, щылакъ-псэукъем къызыдихъихэрэ къинигъохэм, цыфхэм ягумэкигъохэм, фэшьхъафхэм афэгъехыгъэх. «Хъадэ-

гъум итанг» зыфиорэ сурэтым уеллызэ, Хэгъэгу зэошхом инэклубгъохэр нэгум къыкъеуцох. Фашистхэм цыфхэр зэрэукиштыгъехэр, орэдышьор зыгъэжъинчихэрэр хъадэгъум ильягъо зэрэхэштыгъехэр, фэшьхъаф сурэхэри щылэнгъэм къыхэхыгъэх. Цыфхэм гушуягъо къафэ-

зыхыхэрэ юфыгъохэри сурэтышл къегъэльягъох.

Сурэтышл хэу Эдуард Овчаренкар, Елена Абакумовар, В. Монастырнэмрэ А. Аполлоновынрэ ялахъилхэр, ныбджэгъуухэр, нэмикхэри зэхахъэм къышыгущыгъагъэх.

Сурэт пэпчъ къэбар хэхыгъэ

къеполлэн плъекъыщт. Хъуажъ Рэмэзан зэриллытэрэмкіэ, ныбжыкъиабэ къэгъэльэгъоным зэреплъыгъэр зэхэшаклохэм яшлэгъэу щыт. Непэрэ студентхэм, къэлэеджаклохэм музейм щальгъуурэ гум къинэжыщт. Сурэтышл цэрылохэм щысэ атырахызэ, яшлэнгъэ хагъахъо.

Футбол. Ятлонэрэ купыр

«ЗЭКЬОШНЫГЪЭР» ЛЪЭКІУАТЭ

«Зэкъошныгъ» Мыеекъуапэ – «Легион» Махачкала – 1:0.

Мэлъылъфэгъум и 6-м Адыгэ республикэ стадионым ѢызэдешIагъэх.

Зезищагъэхэр: А. Колтунов – Ростов-на-Дону, Д. Мирошник – Ставрополь, Р. Шустров – Крымск.

«Зэкъошныгъ»: Ковалев, Кирьян, Катаев, Бровчук, Черов, Къонэ, Ахмедханов, Ещенко, Мамонов, Іашэ, Домшинский.

Делэктөр, Кадимовыр, Крыловыр, Хъагъуурэ ятлонэрэ едзыгъом ешIапIэм къихъагъэх.

Къэлапчъэм Iэгуаор аэрэ едзыгъом Ѣыдэзидзагъэр: Ризван Ахмедханов.

«Зэкъошныгъэм» иешIаклохэм теклоныгъэр къыдахынным фэшл гутиныгъэ къызыхагъэфагъ. Делэктөр Аскэр «Легионым» икъелапчъэ благъэу зеклум, ухумаклохэм алэкъэгъигъ, пчъагъэм хигъэхъонымкіэ амалышIухэм алъыхуяжъ. Хъагъэм Iэгуаор римыдзагъэми, «Легионым» иешIаклохэр зэригъэгумэкъигъэхэр тигопагъ.

«Легионым» икъелепчъэу А. Магомедовыр чыжъашэу

ыпкэ къызэрэлтыкъотагъэр Антон Мамоновыр зельэгъум, посынкъеу къэлапчъэм дэуагъ. Къэлепчъэлутын Iэгуаор шъхъарыкъигъ, ау ухумаклохэм ашыщ Iэгуаор къызэкидзэжынэу игъо ифагъ.

Ешэгъур къэхүхм факлозз Сайд Алиевыр тикъэлапчъэ благъэу гъогъуитло къеклугъ, метри 4 – 5-кэ пэччыжъэу къэлапчъэм ар къыдэуагъ. «Зэкъошныгъэм» икъелепчъэу Роман Ковалевым чэтыум зызэридзырэм фэдэу

шыкъэ гъэшIэгъонхэр ыгъэфедэхэзэ, Iэгуаор гъогъуитло къуубытыхъигъ. ТиешIаклохэу Къонэ Амир, Ризван Ахмедхановыр, нэмикхэри «Легионым» икъелапчъэ пхъашэу зэрэдэуацэхэм зэуIаклохэр къыгъэдэхагъ.

Пресс-зэIукIэр

— Республикаим Ѣыщ ишIаклохэр тэгъасэх. Къэкощт илъесым зэнэкъохум къышыдэтхыщт чыпIэм нахь тегупшисэшт, — къыIуагъ «Легионым» итренер шъхъайу Ануур Садиковым. — Къэлапчъэм Iэгуаор дадзэнэу тиешIаклохэр чыпIэшшу ифэштыгъэх, ау гъэхъагъэ ашыгъэп.

— Теклоныгъэр къызэрэдэхыщтэр ары анахъу тызыптыгъээр, тиешIаклохэм сафраз. КъэлепчъэIутэу Роман Ковалевыр Владикавказ дэгъо зэрэшшагъэр къыдэтлъити, «Легионым» икомандэ тызыIокъэм, къэлапчъэм Iудгъэуцагъ, — къыIуагъ «Зэкъошныгъэм» итренер шъхъайу Ешыгоо Сэфэрбий.

ЕшIэгъухэр

Я 21-рэ ешIэгъухэм якIэуххэр зэтэгъапшэх.
«Чайка» — «Академия» — 3:0.
«Спартак» Нч — «Волгарь» —

1:2, «Черноморец» — «Урожай» — 1:2, СКА — «Мэшыкъу» — 2:2, «Динамо» — «Спартак» Вл — 0:2, «Краснодар-3» — «Черноморец» — 3:0.

ЧыпIэхэр

1. «Чайка» — 50
2. «Урожай» — 47
3. «Волгарь» — 40
4. «Зэкъошныгъ» — 33
5. «Черноморец» — 33
6. «Биолог» — 33
7. «Легион» — 27
8. «Спартак» Нч — 26
9. «Мэшыкъу» — 19
10. «Спартак» Вл — 18
11. «Динамо» — 18
12. «Краснодар-3» — 17
13. СКА — 17
14. «Ангушт» — 14
15. «Академия» — 9.

Я 22-рэ зэIукIэгъухэр 12:04

«Краснодар-3» — «Биолог»
«Волгарь» — «Черноморец»
«Легион» — «Динамо»
«Спартак» Вл — «Мэшыкъу»
«Спартак» Нч — СКА
«Урожай» — «Ангушт»
«Академиер» зэнэкъохум хэкъыжыгъэш, «Зэкъошныгъэр» а мафэм ешIещтэп.

НэкIубгъор зыгъэхъазырыгъэр ЕМТЫЛъ Нурбий.

Зэхэзыщагъэр
ыкИ къыдэзыгъэкIыр:

Адыгэ Республикэм лъэпкъю ИофхэмкІэ, ИэкIыб къэралхэм ацыпсэурэ тильэпкъэгъухэм адьярIэ зэпхынгъэхэмкІэ ыкИ къебар жууцэм иамалхэмкІэ и Комитет

Адресыр:
ур. Крестьянскэр, 236

Редакциер зыдэшыгъэр:
385000,
къ. Мыеекъуапэ,
ур. Первомайскэр,
197.

Телефонхэр:
приемнэр:
52-16-79,

Редакцием авторхэм къаIихырэр А4-кІэ заджэхэрэ тхъапэхуу зипчагъэкІэ 5-м емыхъухэрэр ары. Сатырхэм азыфагу 1,5-рэ дэлъэу, шрифтыр 12-м нахь цыкIунэу Ѣытэп. Мы шапхэхэм адимыштэрэ тхъгъэхэр редакцием зэкIегъэкIожых.

E-mail: adygovoice@mail.ru

Зыщаушыхъятыгъэр:
Урысы Федерацием хэутийн ИофхэмкІэ, телерадиокъетынхэмкІэ ыкИ зэльы-ІэсэкIэ амалхэмкІэ и Министерстве и Темир-Кавказ ЧыпIэ гъэйорышил, зэраушыхъятыгъэ номерыр

ПИ №ТУ23-00916

Зыщаушыхъятыгъэр
ООО-у «Полиграф-ЮГ»,
385000,
къ. Мыеекъуапэ,
ур. Пионерскэр,
268

ЗэкIэмкИ

пчъагъэр

4300

Индексхэр

П 4326

П 3816

Зак. 679

Хэутийн узчи-кээтхэнэу Ѣыт уахтэр Сыхъатыр 18.00

Зыщаушыхъятыгъэхъ уахтэр Сыхъатыр 18.00

Редактор
шъхъайэр
Дэрбэ Т. И.

Редактор шъхъайэм игуадзэр
Мэшлэкъо С. А.

Пшъэдэгъыж зыхъырэ секретарыр
Хъурмэ Хъ. Хъ.